
NOV ISKALNIK NARODNE IN UNIVERZITETNE KNJIŽNICE

NEW SEARCH ENGINE OF THE NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY

Srečko Bončina

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
e-pošta: srecko.boncina@nuk.uni-lj.si

UDK 004.78:025.4.036

IZVLEČEK

Google je postavil nova merila na področju iskanja informacij. Preprost in pregleden vmesnik, učinkovito iskanje, milijarde indeksiranih spletnih strani so postali zgled za številne iskalnike, tudi tiste z akademskimi vsebinami. Zavedanje, tako založnikov in drugih ponudnikov informacijskih virov kot tudi knjižničarjev, da zgolj kvalitetne vsebine, ki so pogosto razdrobljene po številnih zbirkah in jih je tako težko odkriti, niso dovolj, da bodo tudi dejansko pritegnile uporabnike. Tako so nastala orodja, ki lahko na enem mestu združijo ogromne količine podatkov in vsebin iz številnih zbirk, omogočijo v enem vmesniku hitro in preprosto iskanje ter tako ponudijo uporabnikom kvalitetne rezultate, ki se čim bolj približajo njihovim dejanskim informacijskim potrebam. Eno izmed takšnih orodij je tudi EBSCO Discovery Service (EDS), za katerega se je odločila tudi Narodna in univerzitetna knjižnica.

Ključne besede: informacijsko vedenje, informacijski servisi, spletni iskalniki, EBSCO Discovery Service, uporabniki, iskalnik NUK

UDC 004.78:025.4.036

ABSTRACT

Google has established new standards in searching information. A simple and transparent interface, effective searching, billions of indexed web pages are model to numerous search engines, also of academic contents. It is not enough that editors and other providers of information resources and librarians too, are aware that qualitative contents, often fragmented in several collections thus difficult to be found, would eventually attract users. Tools to gather huge amount of information and contents of many collections in one place were formed: in a single interface they enable a quick and simple search, so users could get good results that respond their actual information requirements. One of such tools is EBSCO Discovery Service (EDS) chosen by the National and University Library.

Key words: information seeking behaviour, information services, search engines, EBSCO Discovery Service, users, National and university Library search engine

1 UVOD

Neprestano govorjenje o Googlu v superlativih zveni že dodobra obrabljeno, vendar dejstvo je, da je prav ta iskalnik postavil nova merila na področju iskanja informacij. Google je s svojim enostavnim vmesnikom, z milijardami indeksiranih spletnih strani in z natančnimi rezultati iskanj, postal izredno priljubljen pri uporabnikih. Uporabljajo ga tako za iskanje vsakodnevnih informacij kot tudi za študijske in strokovne namene. Običajno je to začetno, pogosto pa tudi edino mesto iskanja. Njegova učinkovitost je povzročila oziroma povzroča njihovo odvrčanje od sicer kvalitetnih knjižničnih virov. Knjižničarji smo nekako živeli v prepričanju, da morajo uporabniki v akademskem okolju poznati še kaj več, kot le spletne iskalnike. Odvrčanje uporabnikov od uporabe informacijskih virov knjižnic smo razumeli predvsem kot njihovo nezadostno zavzetost in pripravljenost za poglobljeno spoznavanje naših visoko kakovostnih virov. Prevladalo je prepričanje, da lahko povečamo uporabo virov predvsem z intenzivnejšim informacijskim opisovanjem uporabnikov. Ravno to pa posredno kaže, da so naši viri dejansko zapleteni, včasih celo prezapleteni za uporabo.

Vsekakor drži, da številne in medsebojno nepovezane podatkovne zbirke z množico vmesnikov in iskalnih sintaks povzročajo uporabnikom, pogosto pa tudi knjižničarjem, precejšnje težave pri pridobivanju ustreznih informacij. To težavo na srečo nismo zaznali samo knjižničarji, temveč tudi založniki in vsi, ki smo vpeti v proces posredovanja informacij.

Ali gre zasluga za spremembo v miselnosti in iskanju novih rešitev založnikom, knjižničarjem in ponudnikom informacijskih rešitev ali vztrajanju uporabnikov pri preprostih, a učinkovitih orodjih, je težko reči. Velik napredek pri reševanju omenjenih težav so pomenili združevalni iskalniki, ki pa imajo tudi določene omejitve, kot so počasno iskanje, omejeno število prikazanih rezultatov na posamezen vir, omejeno število virov, ki se lahko hkrati preiskujejo, nezmožnost iskanja po celotnih besedilih, relativno zahtevno nastavljanje t. i. konektorjev itn.

Razlogov, da se je Narodna in univerzitetna knjižnica odločila za nabavo novega orodja, temelječega na tehnologiji EBSCO Discovery Service (EDS), je torej več kot dovolj. Osnovni razlog so, kot rečeno, uporabniki, ki potrebujejo in tudi zahtevajo hitra, enostavna in učinkovita iskalna orodja. Dolgoletna vizija naše knjižnice pa je ponuditi podatke in informacije o vsem knjižničnem gradivu, ki ga ima na razpolago na enem mestu in to

ne glede na format. Sočasno pa omogočiti dostop do celotnih vsebin, tako prosto dostopnih, kot naročniških. Seveda čim širšemu krogu uporabnikov v skladu z licencami.

Pomemben razlog za izbiro EDS je tudi vmesnik, ki je našim uporabnikom že dobro poznan iz zbirk EBSCOHost. Ne moremo seveda niti mimo več kot desetletje dolgega in uspešnega sodelovanja naše knjižnice in konzorcija COSEC s podjetjem EBSCO Publishing.

2 POTEK VZPOSTAVITVE

Prve resnejše pogovore smo s ponudnikom pričeli decembra 2009, ko orodje še ni bilo uradno na trgu. Marca 2010 smo postali tako imenovani beta partnerji, kar nam je omogočilo, da smo lahko pričeli s takojšnjim delom na vzpostavitvi storitve. Vmesnik je bil v tem času na našo pobudo preveden tudi v slovenski jezik. V skladu s pogodbami med EBSCO Publishing-om in ponudniki zbirk so se v sistem postopoma začeli vključevati podatki iz teh zbirk. Pripravili smo povezave na celotna besedila, za katere imamo licence. Sočasno smo pričeli s pripravami za izvoz in pretvorbo bibliografskih podatkov iz našega kataloga v format MARC 21. Tako smo po ustreznih popravkih julija 2010 uspešno prenesli podatke iz našega kataloga v EDS. Vmesnik smo tudi v celoti prilagodili siceršnji podobi naših spletnih strani. Od februarja 2011 je iskalnik tudi uradno na voljo našim uporabnikom. V skladu z razvojem in nadgradnjami orodja, pa po potrebi vključujemo še nove možnosti. Za iskalnik trenutno uporabljamo delovno ime mEga iskalnik NUK.

3 KOMU JE NAMENJEN?

Iskalnik lahko na računalnikih, ki so vključeni v lokalno omrežje naše knjižnice, uporabljajo vsi uporabniki, tudi nečlani naše knjižnice. Izven lokalnega omrežja knjižnice pa lahko neprijavljeni uporabniki, t. i. gostje, iščejo podatke in pregledujejo celotna besedila v virih, ki so javno dostopni, tj. katalog NUK in nekatere zbirke, kot so: MEDLINE, ERIC, GreenFile, arXiv.org, OAIster itn. Pri nekaterih naročniških virih so vidni zgolj osnovni podatki, podrobnejši podatki pa niso na voljo. Določeni viri pa neprijavljenim uporabnikom ne omogočajo prikaza osnovnih podatkov. Omejena je tudi večina možnosti, ki so na voljo v vmesniku.

Vsi člani naše knjižnice, ki se prijavijo preko storitve oddaljenega dostopa, lahko uporabljajo večino virov, za katere ima NUK in drugi konzorciji ustrezne licence. Vse vire pa lahko uporabljajo študentje in zaposleni na Univerzi v Ljubljani, ki so člani naše knjižnice.

4 VSEBINA

Podatkovno jedro tvori t. i. osnovni indeks (Basic Index), ki vsebuje meta (bibliografske) podatke za približno 50.000 revij, 6 milijonov knjig, 20.000 zbornikov posvetovanj, 800.000 CD-ROM-ov in DVD-jev in skoraj 1.000.000.000 člankov iz recenziranih revij. EBSCO Publishing pridobiva podatke na podlagi pogodb z založniki (Elsevier, Cambridge University Press, Emerald, IEEE, Ingenta, Oxford University Press, Sage, Springer, Taylor and Francis, Wiley, Thomson Reuters itn.), prosto dostopnimi arhivi (DOAJ – Directory of Open Access Journals, OAIster, arXiv.org, e-Prints itn.) in mnogimi drugimi ponudniki informacijskih virov. V orodje so integrirane tudi vse EBSCO-ve zbirke (npr. Academic Search Complete, Bussines Source Premier itn.), na katere je naročena naša knjižnica.

Omenili smo že, da so vključeni tudi podatki iz našega kataloga. V bodoče pa bomo vključili tudi druge podatke. Podatki iz različnih virov se pred uvozom prilagodijo skupni shemi, kar posledično pomeni izredno hitro in natančno iskanje.

5 OPIS VMESNIKA IN FUNKCIONALNOSTI

Osnovna stran vmesnika je enostavna in pregledna z iskalnim oknom v sredini, v katerega uporabnik vpiše iskalne izraze. S pomočjo radijskih gumbov, ki se nahajajo tik pod iskalnim oknom, se lahko začetno iskanje omeji na ključne besede, naslov publikacije ali avtorja (Slika 1).

Tik pod omenjenimi gumbi so na voljo dodatne Možnosti iskanja, ki omogočajo uporabniku, da pred samo izvedbo iskanja določi dodatne parametre, kot so: iskanje po celotnem besedilu, omejevanje iskanja po recenziranih revijah, določenih jezikih, datumu izida itn.

Slika 1: Vmesnik iskalnika NUK

Napredno iskanje ponuja dodatna iskalna okna, med katerimi je možna uporaba logičnih operatorjev in možnost izbire polj. Na voljo je tudi vizualno iskanje, ki rezultate iskanj prikaže v grafični podobi z največ 250 zadetki.

Stran s poiskanimi rezultati je razdeljena na tri dele (Slika 2). V osrednjem, največjem delu, so prikazani skrajšani zapisi z osnovnimi bibliografskimi podatki. Vsak zapis je opremljen z ikono, ki označuje tip dokumenta (knjiga, članek, zvočni posnetek, video posnetek itn.). Pri določenem številu knjig se pojavljajo tudi podobe platnic. Zapisi vsebujejo podatke (naslov, avtor, predmetne oznake, vir, leto izida), ki omogočijo uporabniku hitro določiti ustreznost publikacije. Pod zapisi člankov s celotnimi besedili se nahajajo ikone za celotna besedila in ikone slik, tabel, grafov, ki so v članku. To velja za članke iz zbirk EBSCOHost. Za članke s celotnimi besedili, ki so na voljo na drugih servisih (npr. Science Direct, EMERALD, SAGE itn.) pa so narejene povezave. Povezave so za knjige iz kataloga NUK narejena na Google Books, kjer v določenih primerih uporabnik lahko pridobi dodatne informacije ali celo celotna besedila.

Slika 2: Prikaz rezultatov iskanja

Zapisi so privzeto razvrščeni glede na relevantnost. Razvrščanje pa je možno tudi po letu izida naraščajoče oziroma padajoče. Tu je možno tudi spremeniti način prikaza rezultatov, število sočasno prikazanih zadetkov itn. Pri prikazu podrobnejših podatkov posameznega zapisa se pojavijo še dodatne možnosti. Tako se pri knjigah pojavi možnost ogleda recenzij knjige, če so seveda na voljo, prikaz knjig s podobnimi vsebinami in možnost prikaza ostalih knjig istega avtorja (Slika 3).

Slika 3: Prikaz podrobnejših podatkov o publikaciji

Besedila, ki so v html formatu pa je možno tudi glasovno predvajati in strojno prevajati iz angleščine v različne jezike. Trenutno še niso možni prevodi v slovenski jezik, prepričani pa smo, da se bo zgodilo tudi to.

V levem delu zaslona je povsem na vrhu na voljo podatek o številu poiskanih zadetkov, uporabljena iskalna zahteva in podatki o morebitnih drugih nastavitvah iskanja. Pod temi podatki so prikazane možnosti, ki omogočajo dodatno omejiti začetno iskanje po letu izida, celotnih besedilih, predmetnih oznakah, ponudnikih vsebin ipd.

Desni del zaslona pa je namenjen prikazu rezultatov, ki so poiskani v virih, ki zaradi takšnih ali drugačnih razlogov ne omogočajo prenosa podatkov v osnovni indeks. V takšnih primerih se podatki poiščejo preko združevalnega iskalnika EBSCOhost Integrated Search (EHIS).

Vmesnik ima še dodatne možnosti, ki omogočajo tiskanje, shranjevanje, pošiljanje po elektronski pošti, dodajanje opomb k posameznim zapisom, takojšnja izdelava referenc (citatov), izdelavo trajnih povezav, izvoz zapisov v orodja za upravljanje z bibliografskimi referencami (End Note, End Note Web, Reference Manager, CITAVI, ProCite, RefWorks, BibTeX), izvoz zapisov v xml ali MARC21 formatu.

Uporabnik si lahko ustvari osebno mapo, ki omogoča shranjevanje iskalnih zahtev, shranjevanje rezultatov iskanj, izdelavo dodatnih podmap, prilaganje in shranjevanje osebnih nastavitvev vmesnika, podatke v mapi lahko deli z drugimi uporabniki.

Za posamezne iskalne zahteve in revije je možno nastaviti opozorila, ki nato v določenih časovnih intervalih preko e-pošte ali RSS vira obveščajo o rezultatih iskanja v določenem časovnem obdobju (meseču, dveh mesecih, šestih mesecih itn.). Določiti je možnost tudi časovno veljavnost opozoril.

Iskanje pa je možno tudi preko pametnih telefonov in drugih mobilnih naprav, na katere je potrebno naložiti ustrezno aplikacijo. Predhodno je potrebna prijava v sistem in na podlagi tega se generira avtentikacijski ključ, ki se pošlje preko elektronske pošte. Na mobilni napravi je potrebna aktivacija ključa in s tem je omogočeno iskanje in prikaz rezultatov.

Trenutno podpira naprave z operacijskim sistemom iOS (Apple), v pripravi pa je tudi že aplikacija za telefone in druge naprave z Androidnim operacijskim sistemom.

6 ZAKLJUČEK

Iskalnik z velikansko količino zelo kvalitetnih podatkov, preprostim, prilagodljivim in zelo uporabnim vmesnikom ter zmogljivim iskanjem pomeni gotovo precejšen napredek za lažje iskanje informacij. EBSCO Publishing z novimi sporazumi pridobiva nove ponudnike, ki omogočajo dodajanje novih podatkov v osnovni indeks. Tako se dodatno širijo možnosti, da bo uporabnik pridobil ustrezne informacije. Z nadaljnjim razvojem vmesnika, algoritmov za relevantno razvrščanje rezultatov, vključevanjem novih funkcionalnosti pa pomeni zagotovilo za stalen razvoj, ki bo morda uspel prepričati uporabnike, vsaj tiste v akademskem okolju, da bo postal, ta in podobni iskalniki, njihov najpogosteje uporabljeni iskalnik. Ali se bo to dejansko tudi zgodilo, pa bo pokazal čas. Gotovo pa se razvoj ne bo ustavil na tej točki in v prihodnjih letih lahko pričakujemo iskalna orodja, ki bodo šla v smer še enostavnejše uporabe in visoke zmogljivosti.

7 LITERATURA

1. Breeding, M. (2010). The state of the art in library discovery 2010. *Computers in libraries*, 30 (1), 31.
2. Kenney, B. (2011). Liverpool's discovery. *Library journal*, 136 (3), 24.
3. Vaughan, J. (2011). Ebsco Discovery Services. *Library technology reports*, 47 (1), 30–38.
4. Way, D. (2010). The impact of web-scale discovery on the use of a library collection. *Serials review*, 36 (4), 214–220.